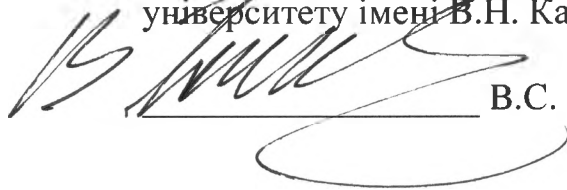

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Вченої ради

Харківського національного

університету імені В.Н. Каразіна

В.С. Бакіров

РІШЕННЯ

Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з питання: «Про затвердження “Положення про порядок підготовки фахівців ступенів доктора філософії та доктора наук в аспірантурі та докторантурі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна”»
від 27 серпня 2019 року, протокол № 8

Заслухавши проректора з науково-педагогічної роботи Азаренкова М.О. стосовно затвердження «Положення про порядок підготовки фахівців ступенів доктора філософії та доктора наук в аспірантурі та докторантурі Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна», Вчена рада ухвалила:

1. Затвердити Положення про порядок підготовки фахівців ступенів доктора філософії та доктора наук в аспірантурі та докторантурі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.
2. Підготувати наказ про введення в дію рішення Вченої ради університету.

Відповідальний: завідувач відділу аспірантури і докторантури Коньшина А.В.

Термін виконання: до 31.08.2019 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про порядок підготовки фахівців ступенів доктора філософії та доктора наук в аспірантурі та докторантурі Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Це Положення розроблено на підставі Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII, Постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 „Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)”, зміни до якого внесені Постановою Кабінету Міністрів України №283 від 3 квітня 2019, «Положення про систему забезпечення якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості) Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» (затверджено рішенням Вченої ради університету від 29.05.2015 р., протокол № 6; введено в дію наказом ректора від 08.07.2015 р. № 0501-1/283), Правил прийому на навчання до Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Статуту університету.

Це Положення регламентує порядок підготовки фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії та наукового ступеня доктора наук на, відповідно, третьому та науковому рівнях вищої освіти.

Загальні положення

1. Основною формою підготовки фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти є аспірантура. Нормативний строк навчання в аспірантурі становить чотири роки, протягом яких аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, визначеної Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна (далі – Університет) для підготовки доктора філософії з відповідної спеціальності, а також підготувати дисертацію на основі самостійно проведених досліджень та захистити її у спеціалізованій вченій раді.

2. З метою завершення роботи над науковими дослідженнями та оформлення їх результатів та/або для підготовки публікацій до захисту для здобуття наукового ступеня доктора наук особа має право вступити в докторантуру. Строк перебування в докторантурі становить не більше двох років, протягом яких докторант зобов'язаний подати до спеціалізованої вченої ради результати своїх наукових досягнень (дисертацію, або монографію, або сукупність опублікованих статей) для їх подальшого публічного захисту.

3. Підготовка громадян України в аспірантурі та докторантурі здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України (за державним замовленням) або за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб (на умовах контракту).

4. Підготовка іноземців та осіб без громадянства в аспірантурі та докторантурі здійснюється:

на підставі міжнародних договорів України та/або міжнародних програм обміну чи мобільності;

на підставі договорів, укладених між Університетом та закладами вищої освіти (науковими установами) інших країн, про обмін науковцями чи про академічну мобільність;

за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб (на умовах контракту).

5. Науково-методичне забезпечення та організацію діяльності аспірантури і докторантури здійснює відділ аспірантури і докторантури. Аспіранти та докторанти під час навчання займаються виключно виконанням освітньо-наукових (наукових) програми та підготовкою дисертацій (монографії, сукупності статей).

6. Вступ до аспірантури та докторантури здійснюється на конкурсній основі відповідно до Правил прийому на навчання до Університету.

Правила прийому діють протягом відповідного навчального року і визначають процедуру, перелік і строки подання документів для вступу в аспірантуру та докторантуру, а також встановлюють зміст, форму і строки вступних випробувань для конкурсного відбору абітурієнтів за кожною спеціальністю.

7. Аспіранти і докторанти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, який затверджує вчена рада факультету не пізніше, ніж через 3 місяці після вступу здобувача наукового ступеня до університету.

Індивідуальний план наукової роботи є окремим документом, який розробляють на основі освітньо-наукової (наукової) програми, яку використовують для оцінювання успішності виконання запланованої наукової роботи. Відставання від передбачених індивідуальним планом наукової роботи строків її виконання без обґрунтування наявності об'єктивних і поважних причин може бути підставою для ухвалення вченою радою факультету рішення про відрахування аспіранта або докторанта.

Обов'язковою складовою освітньо-наукової програми аспірантури є підготовка та публікація не менше трьох наукових публікацій, які розкривають основний зміст дисертації.

До таких наукових публікацій зараховуються:

- статті в періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача (обов'язково не менше однієї статті);

- статті в наукових виданнях, які включені до переліку наукових фахових видань України (замість однієї статті може бути зараховано монографію або розділ монографії, опублікованої у співавторстві).

Індивідуальний план наукової роботи повинен завершуватися захистом дисертації або наукових результатів (монографії, сукупності статей) у спеціалізованій вченій раді. Вчена рада університету має право продовжити строк навчання в аспірантурі чи перебування в докторантурі понад визначений строк у випадку, якщо спеціалізована вчена рада невчасно розглянула подану до захисту дисертацію або наукові результати (монографії, сукупність статей) здобувача наукового ступеня. Продовжене навчання в аспірантурі або перебування в докторантурі не може здійснюватися за рахунок коштів державного бюджету.

8. Аспірант або докторант, який успішно виконав освітньо-наукову або наукову програму і захистив дисертацію (монографію, або наукові досягнення у вигляді

сукупності статей) до закінчення строку навчання в аспірантурі або перебування в докторантурі, вважається таким, що повністю виконав індивідуальний план наукової роботи і успішно завершив навчання на відповідному рівні вищої освіти. Такого аспіранта або докторанта відраховують з аспірантури або докторантури з дня захисту і можуть, за поданням наукового керівника і завідувача кафедри, рекомендувати для відзначення (з відповідною відміткою в дипломі та/або додатку до диплому) спеціалізованою вченою радою, в якій проходив захист.

Права і обов'язки аспірантів і докторантів

9. Аспіранти і докторанти мають право на:

1) отримання всіх видів відкритої наукової інформації та наукового консультування;

2) безпечні та нешкідливі умови навчання та проведення наукових досліджень;

3) участь у науковій діяльності кафедри, відділу, лабораторії, фахової групи, які здійснюють наукове керівництво аспірантами та/або консультування докторантів, а також у діяльності Наукових товариств студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених;

4) академічну мобільність, зокрема, міжнародну, для отримання додаткової консультації, необхідної для якісного проведення наукового дослідження та/або для успішного виконання частини освітньо-наукової (наукової) програми;

5) отримання державної стипендії встановленого розміру в разі зарахування на навчання за державним замовленням;

6) переривання навчання з поважних причин з подальшим його продовженням. Тривалість і кількість переривань навчання, а також поважність причин визначає вчена рада університету;

7) забезпечення гуртожитком у разі зарахування на навчання за державним замовленням за умови оплати вартості користування житлом самим аспірантом або докторантом.

10. Аспіранти і докторанти зобов'язані:

1) дотримуватися вимог законодавства, моральних та етичних норм поведінки, встановлених університетом та/або професійними чи громадськими органами (організаціями), які згідно з законом мають право встановлювати стандарти поведінки дослідників у відповідній галузі (професії);

2) виконувати освітньо-наукову (наукову) програму та навчальний план (для аспірантів);

3) виконувати індивідуальний план наукової роботи та систематично звітувати про хід його виконання на засіданні кафедри, відділу, лабораторії, вченої ради чи іншого колегіального органу університету;

4) у встановлений термін захистити дисертацію (для аспірантів) або результати своїх наукових досягнень (дисертацію, або монографію, або сукупність опублікованих статей – для докторантів) у спеціалізованій вченій раді;

5) дотримуватися статуту, правил внутрішнього розпорядку, інших документів університету, що регулюють підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів.

11. Аспірантам і докторантам можуть бути призначені в установленому порядку іменні стипендії, засновані на честь видатних діячів науки, культури, освіти, громадських діячів, а також засновані Президентом України, Верховною радою України, Кабінетом Міністрів України, а також іншими державними і недержавними органами, підприємствами, установами і організаціями.

12. Для реалізації права на академічну мобільність аспіранти та докторанти можуть бути направлені на стажування (отримання додаткових наукових консультацій та/або керівництва щодо наукової діяльності та/або засвоєння навчальних дисциплін в рамках виконання освітньо-наукової програми аспіранта) до інших вітчизняних та/або закордонних закладів вищої освіти або наукових центрів. Таке стажування здійснюється за рахунок:

1) державного бюджету в межах відповідних загальнодержавних програм фінансування обміну або стажування вчених;

2) бюджету університету або закладу вищої освіти (наукової установи), до якого направлений аспірант чи докторант;

3) міжнародних договорів про обміни та/або стажування вчених, які укладено між університетами або між відповідними органами державної влади чи органами місцевого самоврядування;

4) коштів юридичних або фізичних осіб на умовах договору з приймаючою стороною.

Порядок навчання в аспірантурі

13. На третьому рівні вищої освіти здобувачі ступеня доктора філософії можуть навчатися в аспірантурі за денною або заочною формою навчання. Навчання в аспірантурі передбачає виконання освітньо-наукової програми за певною спеціальністю та самостійне проведення наукового дослідження під керівництвом одного або декількох наукових керівників. Усі аспіранти, незалежно від форми навчання, зобов'язані відвідувати аудиторні заняття (під час сесійних періодів) і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені навчальним планом та освітньо-науковою програмою аспірантури.

14. Освітньо-наукова програма аспірантури затверджується рішенням ученої ради університету для кожної спеціальності. На підставі освітньо-наукової програми університет розробляє навчальний план за кожною спеціальністю. Успішне виконання навчального плану аспірантури є обов'язковою умовою навчання на третьому рівні вищої освіти.

Вчена рада університету має право прийняти рішення про визнання набутих аспірантом до навчання в аспірантурі або поза аспірантурою компетентностей з однієї чи декількох дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено навчальним планом аспірантури.

15. Освітньо-наукова програма на третьому рівні вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у

галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Для розробки освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії в аспірантурі за очною формою навчання встановлюються такі правила:

- обсяг освітньої складової освітньо-наукових програм університету складає 40 кредитів ЄКТС, з них не менше 10 кредитів – дисципліни вільного вибору аспіранта;

- обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин, кількість годин аудиторних занять в одному кредиті – не менше 20% (6 годин), окрім викладання іноземних мов, де кількість годин аудиторних занять в одному кредиті становить не менше 40% (12 годин);

- здобуття аспірантами глибоких знань зі спеціальності (групи спеціальностей) забезпечують включенням до освітньо-наукових програм і навчальних планів фахової дисципліни (дисципліни) обсягом 18 кредитів з підсумковим семестровим контролем, що включає екзамен;

- оволодіння аспірантами загальнонауковими (філософськими) компетентностями забезпечують включенням до освітньо-наукових програм і навчальних планів нормативної дисципліни „Філософські засади та методологія наукових досліджень” обсягом 5 кредитів (30 годин аудиторних занять) окремо для аспірантів природничо-математичного та соціально-гуманітарного профілів у першому семестрі навчання аспірантів із підсумковим семестровим контролем у формі заліку;

- набуття аспірантами мовних компетентностей забезпечують включенням до освітньо-наукових програм і навчальних планів нормативної дисципліни „Іноземна мова для аспірантів» обсягом 10 кредитів (120 годин аудиторних занять), яку викладають у першому семестрі навчання з підсумковим семестровим контролем у вигляді заліку, а в другому семестрі – з підсумковим семестровим контролем, що включає екзамен;

- набуття аспірантами універсальних навичок дослідника, зокрема, усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або написання пропозицій на фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності тощо забезпечують включенням до освітньо-наукових програм і навчальних планів нормативної дисципліни університету „Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень” обсягом 4 кредити, що викладається за окремими робочими програмами для кожної спеціальності (галузі знань) з формою підсумкового семестрового контролю у вигляді заліку, та ще однієї дисципліни обсягом 3 кредити, що викладають за окремими робочими програмами для кожної спеціальності (галузі знань) з формою підсумкового семестрового контролю у вигляді заліку.

Особливості організації підготовки докторів філософії в аспірантурі за заочною (дистанційною) формою навчання визначено в Положенні про

організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна.

За умов, коли підготовку докторів філософії за однією спеціальністю здійснюють декілька факультетів, фахові дисципліни, спрямовані на здобуття аспірантами глибинних знань зі спеціальності, вводять до освітньо-наукової програми та навчального плану дисципліни за вибором аспіранта, а дисципліни, спрямовані на набуття аспірантами універсальних навичок дослідника, є однаковими для всіх здобувачів вищої освіти за згаданою спеціальністю.

16. Підготовку докторів філософії за державним замовленням здійснюють виключно в аспірантурі за денною та вечірньою формами навчання.

Особам, зарахованим до аспірантури на денну форму навчання за державним замовленням, стипендію призначають з дня їх зарахування.

17. Кількість аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням, визначає вчена рада університету з урахуванням можливостей забезпечення кваліфікованого наукового керівництва та освітніх потреб аспірантів.

Порядок та умови вступу до аспірантури

18. До аспірантури на конкурсній основі приймають осіб, які здобули вищу освіту на рівні магістра. До вступних випробувань допускають абітурієнтів, які вчасно подали всі необхідні документи для вступу згідно з Правилами прийому на навчання до Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Приймальна комісія може відмовити абітурієнту у допуску до проходження вступних випробувань до аспірантури виключно у зв'язку з неподанням у встановлений термін всіх або окремих документів, визначених Правилами прийому.

19. Кожному аспіранту одночасно з його зарахуванням відповідним наказом ректора призначають наукового керівника – штатного наукового або науково-педагогічного працівника з науковим ступенем.

Науковий керівник аспіранта формулює тему наукового дослідження, здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією, контролює виконання затвердженого вченою радою індивідуального плану наукової роботи та несе особисту відповідальність за якісне і вчасне виконання аспірантом дисертаційного дослідження.

Кількість аспірантів, прикріплених до наукового керівника – доктора наук, не повинна перевищувати 5 осіб одночасно (разом з докторантами), а для наукового керівника – доктора філософії – 3 осіб, включаючи аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням.

На здійснення наукового керівництва одного аспіранта керівникові відводиться щороку 50 академічних годин навчального навантаження.

Рішенням ученої ради одному аспіранту може бути призначено два або більше наукових керівників з відповідним розподілом годин навчального навантаження між ними.

Перелік документів для вступу до аспірантури університету:

1. Заява;
2. Особовий листок з обліку кадрів, засвідчений печаткою установи, в якій вступник до аспірантури працював до вступу (за наявністю);

3. Автобіографія;
4. Копія диплома магістра або спеціаліста з додатком;
5. Список наукових праць (за наявністю);
6. Дослідницька пропозиція;

Дослідницька пропозиція – це науковий текст обсягом до 5 сторінок, підготовлений вступником до аспірантури та ад'юнктури, в якому обґрунтовується тематика майбутнього дисертаційного дослідження, його актуальність, стан розробки у вітчизняній та зарубіжній науці; можливі шляхи розв'язання поставлених задач тощо. Вимоги до дослідницьких пропозицій формують факультети/інститути відповідно до особливостей кожної обраної вступником спеціальності. Оцінювання дослідницької пропозиції (з можливою презентацією її за рішенням факультету/інституту) відбуватиметься на вступному іспиті із спеціальності, як його складова.

7. Копія трудової книжки;
8. Військовий квиток;
9. Копія паспорта (2 копії всіх заповнених сторінок);
10. Ідентифікаційний код (2 копії);
11. 4 кольорові фотокартки розміром 3X4.

Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою

20. Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи в Університеті, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема, під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми.

Таких осіб прикріплюють строком до 5 років до відповідної кафедри. Прикріплення передбачає виконання індивідуального плану наукової роботи, затвердженого Вченою радою, а також виконання навчального плану, визначеного Університетом для навчання на третьому рівні вищої освіти за даною освітньо-науковою програмою відповідної спеціальності.

Для прикріплення здобувачу необхідно доповісти на відповідній кафедрі свою дослідницьку пропозицію та розгорнутий план дисертаційних досліджень. За результатами обговорення кафедра дає рекомендацію для прикріплення, призначає наукового керівника, затверджує тему дисертаційного дослідження, освітньо-наукову програму, індивідуальний навчальний план та індивідуальний план наукової роботи, а Вчена рада факультету це затверджує. Вступні іспити здобувачі не складають.

Ректор університету на підставі висновку кафедри та Вченої ради факультету за поданням декана факультету видає наказ про прикріплення здобувача до кафедри, затвердження теми дисертаційної роботи і призначення йому наукового керівника.

На здійснення наукового керівництва здобувачем науковому керівнику відводять щороку 50 академічних годин навчального навантаження.

Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою в університеті передбачає повне та успішне виконання відповідної освітньо-наукової програми та індивідуального навчального плану здобувача.

Здобувачі щорічно звітують на засіданні кафедри та атестуються на засіданні Вченої ради факультету. Здобувачі, які не виконують індивідуальний навчальний план без поважних причин, на підставі рішення Вченої ради факультету підлягають відрахуванню.

Особи, які раніше навчалися в аспірантурі за державним замовленням, правом прикріплення з метою навчання на третьому рівні вищої освіти не користуються.

21. Особи, прикріплені до кафедри з метою здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою, користуються всіма правами і обов'язками, визначеними пунктами 7 і 8 цього Положення.

Навчання осіб, які працюють в університеті (основне місце праці) на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти, а також їхнє наукове керівництво здійснюють за кошти університету.

У разі звільнення з роботи в університеті здобувач втрачає право здобувати в університеті вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою та має право:

продовжити свою підготовку для здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою в установі, до якої він зарахований на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника;

вступити до аспірантури Університету для здобуття відповідного ступеня за очною (денною, вечірньою) або заочною (дистанційною) формою навчання і зарахування їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.

Особові справи здобувачів зберігають у відділі аспірантури і докторантури, а після закінчення строку їх здають до архіву університету.

Перелік документів для прикріплення здобувача до кафедри:

1. Заява;
2. Клопотання кафедри про прикріплення;
3. Витяг із протоколу засідання вченої ради факультету з рекомендацією про прикріплення здобувача до кафедри, рекомендацією майбутнього керівника та теми дисертаційної роботи;
4. Подання декана факультету;
5. Особовий листок з обліку кадрів (завірений у відділі кадрів);
6. Довідка з відділу кадрів Університету;
7. Автобіографія;
8. Копія диплома магістра з додатком;
9. Список наукових праць (за наявності);
10. Копія трудової книжки;
11. Копія паспорта;
12. Копія ідентифікаційного коду;
13. 4 кольорових фото 3*4;
14. Військовий квиток.

Порядок та умови вступу до докторантури

22. Для забезпечення проведення заключних досліджень та/або оформлення результатів у вигляді дисертації, монографії або сукупності статей,

які подаватимуться до захисту наукового ступеня доктора наук, особа має право вступити до докторантури університету.

До докторантури приймають осіб, які мають науковий ступінь доктора філософії, наукові здобутки та опубліковані праці з обраної спеціальності (зокрема, публікації в закордонних реферованих журналах, індексованих в наукометричних базах, визначених в Умовах прийому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки), і які продемонстрували свою здатність проводити наукові дослідження на високому рівні.

23. Для вступу до докторантури абітурієнт не менше, ніж за два місяці до початку вступних випробувань, подає кафедрі (відділу, лабораторії) чи іншому структурному підрозділу університету, до якого він бажає прикріпитися в докторантурі, розгорнуту пропозицію, в якій вказує план дослідницької роботи та/або об'єм наукової роботи, необхідної для підготовки результатів вже проведених досліджень до захисту. Протягом місяця з дня отримання документів від усіх вступників відповідний структурний підрозділ заслуховує їх наукові доповіді та шляхом голосування визначає можливість зарахування кожного вступника до докторантури.

Перелік документів, необхідних для вступу до докторантури, крім переліку документів, необхідних для вступу до аспірантури, повинен також включати:

- 1) копію диплому доктора філософії;
- 2) особовий листок обліку кадрів;
- 3) список опублікованих наукових праць і винаходів;
- 4) розгорнутий план дисертації (монографії) або детальний план необхідних публікацій для формування тієї сукупності статей, на базі якої планується здобуття наукового ступеня доктора наук;
- 5) характеристику вступника, написану доктором наук, який є штатним науково-педагогічним або науковим працівником університету, із згодою надати абітурієнту наукову консультацію в разі його вступу до докторантури.

24. Вчена рада університету в місячний строк розглядає висновки кафедри (відділу, лабораторії) про кожного вступника й ухвалює рішення про його зарахування/незарахування до докторантури та призначає докторанту наукового консультанта, який є доктором наук з відповідної спеціальності та має вчене звання професора і який працює штатним науково-педагогічним або науковим працівником університету. Рішення вченої ради затверджують і оформлюють наказом ректора.

На здійснення наукового консультування відводять щороку 50 академічних годин навантаження на одного докторанта. Забороняється призначати одному науковому консультанту більше, ніж одного докторанта.